

праці Чорноморського державного університету ім. Петра Могили. Педагогіка. – 2010. – Вип. 123, Т. 136. – С. 34–41.

7. Семенов О. Академічна культура дослідника в освітньо-культурному просторі університету: монографія / О. Семенов, М. Вовк. – Суми: Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2016. – 284 с.

References

1. Honcharenko, S. U.; Holovko, S. ed., 1997. *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary]*. Kyiv: Lybid.
2. Dobko, T. 2008. *Akademichna kultura, yak neobkhidna peredumova efektyvnoho upravlinnia suchasnym universytetom v umovakh avtonomii [Academic culture as a necessary prerequisite for effective management of a modern university in terms of autonomy]*. Kyiv: Dukh I Litera.
3. Erokhina, E. L., 2014. *Akademicheskaiia kultura uchashchehosia-yssledovatelii v uslovyakh vnedreniia FHOS [Academic culture of a student-researcher in the context of the implementation of the Federal State Educational Standard]*. *Man and Education: Academic Bulletin of the Institute of Teacher Education and Adult Education*, 2(39), pp. 64–67.
4. *Natsionalnyi osvitho-naukovy hlosarii [National educational and scientific glossary]*. 2018. Kyiv: CONVIPRINT LLC.
5. Pak, I. V., 2018. *Akademichna kultura: deiaki aspekty sotsiologichnoi interpretatsii [Academic culture: some aspects of sociological interpretation]*. *Bulletin of VN Karazin KhNU. Series: Sociological research of modern society: methodology, theory, methods*, 39, pp. 323–326.
6. Romakin, V. V. 2010. *Motyvatsii, perekonannia ta povedinka ukrainskykh i amerykanskykh studentiv bakalavratu shchodo norm akademichnoi kultury [Motivations, beliefs and behavior of Ukrainian and American undergraduate students regarding the norms of academic culture]*. *Scientific works of the Black Sea State University Petra Mogili. Pedagogy*, 123, pp. 34–41.
7. Semenov, O., and Vovk, M. 2016. *Akademichna kultura doslidnyka v osvitho-kulturnomu prostori universytetu [Academic culture of the researcher in the educational and cultural space of the university]*. Sumy: Published by Sumy State Pedagogical University A. S. Makarenko.

УДК 373.2-053.4:006.034(045)

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНИХ СТАНДАРТІВ ЩОДО ОСВІТИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Чекан О.І.

FEATURES OF STATE STANDARDS FOR ENLIGHTENING CHILDREN OF PRESCHOOL AGE

Chekan Oksana

У статті проаналізовано особливості державних стандартів щодо освіти дітей дошкільного віку. Закцентовано увагу на знання вітчизняної і світової педагогічної спадщини. Охарактеризовано державні стандарти дошкільної освіти які були затверджені в 1998 році та поновлені в 2012 та в 2021 роках. Визначено наступність яка прослідковуються між стандартами. Зазначено, що сучасний державний стандарт спрямований на забезпечення рівного доступу до освіти дітей раннього дошкільного віку,

зокрема дітей з особливими освітніми потребами, дітей сиріт, дітей позбавлених батьківського піклування, що є надзвичайно важливим на сьогоднішній день.

Ключові слова: дошкільний вік, державні стандарти, освіта, педагогіка.

The article analyzes the features of state standards for the education of preschool children. Emphasis is placed on knowledge of national and world pedagogical heritage. The state standards of preschool education which were approved in 1998 and renewed in 2012 and in 2021 are described. The continuity between the standards is determined. It is noted that the current state standard is aimed at ensuring equal access to education for early preschool children, including children with special educational needs, orphans, children deprived of parental care, which is extremely important today.

Key words: preschool age, state standards, education, pedagogy.

Відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту», освіта для дітей дошкільного віку не залежно від особливостей розвитку та стану здоров'я дитини, є обов'язковою первинною складовою частиною системи безперервної освіти в Україні. Одним із найважливіших завдань освітнього процесу на даному віковому етапі є забезпечення освітніми закладами та установами (заклад дошкільної освіти – далі ЗДО, навчально-реабілітаційний центр – далі НРЦ, інклюзивно-ресурсний центр – далі ІРЦ) всебічного розвитку дитини дошкільного віку, що передусім полягає у формуванні конкретних, адекватних дійсності уявлень про світ та активізації пізнавальної діяльності.

Сучасні тенденції освіти дітей дошкільного віку в Україні передбачають орієнтацію на особистісне становлення та творчу самореалізацію, розвиток індивідуальності кожної дитини; врахування особистого досвіду дошкільника, особливостей його життя, вікових та індивідуальних особливостей; вироблення оптимістичної гіпотези розвитку кожної дитини; підтримку природного прагнення дошкільника до виявлення активності, здатності діяти за власним бажанням та самостійним вибором; сприяння вільному і конструктивному розгортанню дошкільником свого особистісного буття; формування механізму саморозвитку; створення належних умов у дошкільних установах для реалізації дитиною свого природного потенціалу.

Знання вітчизняної і світової педагогічної спадщини формує уявлення про передумови, умови, фактори, рушійні сили і тенденції розвитку ідей про освіту дітей дошкільного віку. Опанування джерел і методів вивчення і розуміння педагогічних феноменів минулого допомагає глибше усвідомити, раціональніше вирішити сучасні проблеми дошкільної педагогіки та розбудувати систему освіти дитини дошкільної вікової категорії.

Звернення до педагогічного досвіду минулого, його трансформація у відповідності до нових досягнень науки, зумовили перегляд основних ідей педагогів минулого, визначення доцільності їх використання та впровадження в практику сучасних навчальних закладів та установ (ЗДО, НРЦ, ІРЦ).

Особливо актуальними сьогодні є психолого-педагогічні теорії про розвиток та виховання дітей дошкільного віку Я. А. Коменського, Ф. Фребеля, Жана-Овіда Декролі, Марії Монтесорі. На особливу увагу заслуговує Вальдорфська педагогіка, як своєрідна цілісна концепція виховання і навчання дітей, автором якої є австрійський учений і філософ Р. Штайнер [4; 5; 6; 7; 8].

Розвиток дитини, за словами О. Усової [6], відбувається не лише шляхом накопичення знань, що були отримані дитиною в результаті спостережень і бесід, а передусім шляхом оволодіння різними видами людської діяльності, яку науковці визначають як активну взаємодію з навколишньою дійсністю, унаслідок чого жива істота постає суб'єктом, який цілеспрямовано впливає на об'єкт для задоволення своїх потреб. У процесі діяльності відбувається вдосконалення психічних процесів, пізнання дійсності, засвоєння досвіду, накопиченого суспільством. Оволодіння дітьми дошкільного віку різними видами діяльності,

як свідчать дослідження науковців, поступово призводить до їхньої готовності самостійно визначати цілі власних дій і виконувати цілеспрямовані дії (Л. Божович, В. Котирло, Я. Неверович); свідомо дотримуватись правил та інструкцій (Р. Буре, Г. Годіна, В. Нечаєва); задалегідь планувати власні дії (Я. Неверович, Л. Венгер, В. Давидов, Д. Ельконін, О. Запорожець, О. Леонтєв, Г. Люблінська).

Фізіологи називають дошкільний вік віком зростання психофізіологічних ресурсів і можливостей дитячого організму (М. Антропова, С. Громбах, Ю. Змановський, Р. Тонкова-Ямпольська та ін.).

Мета проаналізувати особливості державних стандартів щодо освіти дітей дошкільного віку.

Теоретико-методологічні аспекти освіти дітей дошкільного віку опираються також на державний стандарт. Державним стандартом щодо освіти дітей дошкільного віку є Базовий компонент, що визначає вимоги до обов'язкових компетентностей та результатів освіти дитини дошкільного віку (6 (7) років); умови, за яких вони можуть бути досягнуті відповідно до міжнародних стандартів якості освіти [1].

Дошкільна галузь України завжди прагне вирішення питання якості освіти. Саме тому фахівці дошкільники розробили стандарти дошкільної освіти які були затверджені в 1998 році та поновлені в 2012 та в 2021 роках. Він визначає очікування суспільства в питаннях розвиненості, вихованості та освіченості дитини дошкільного віку, спрямовує розробку та оновлення освітніх програм для закладів освіти дошкільної вікової категорії, визначає вимоги та орієнтири щодо програм професійної підготовки майбутніх педагогів відповідно до потреб сьогодення, об'єднує зусилля науковців та практиків України щодо зміцнення культури, якості та доброчесності даної освітньої галузі [1; 2; 3].

Аналізуючи теоретико-методологічні аспекти сучасної освіти дітей дошкільного віку маємо на меті також визначити спільні та відмінні особливості державних стандартів дошкільної щодо освіти дітей дошкільного віку.

Так Базовий компонент 1998 року говорив про формування життєвої компетентності, що є актуальними на сьогодні [3]. В редакції Базового компоненту 2021 року основним напрямком простежується формування компетентностей дитини дошкільного віку також і в наступності з новою українською школою [1].

Звернемо увагу на мету Державного стандарту освіти дітей дошкільного віку. Це збереження самоцінності дошкільного дитинства; визначення особливостей та вимог до рівня розвиненості, освіченості та вихованості дитини дошкільного віку; забезпечення наступності між дошкільною та початковою освітою. Ця мета прослідковується і у попередніх варіантах Державних стандартів.

Важливо зазначити що Державний стандарт спрямований на забезпечення рівного доступу до освіти дітей раннього дошкільного віку, зокрема дітей з особливими освітніми потребами, дітей сиріт, дітей позбавлених батьківського піклування, що є надзвичайно важливим на сьогоднішній день. Кожен із сучасних освітніх закладів та установ (чи ЗДО, чи НРЦ, чи ІРЦ) має надавати відповідний рівень освітніх послуг. Адже кожна дитина має право на освіту, не залежно від її особливостей. Утвердження людської гідності та гуманних взаємин між дітьми та батьками-вихователями будинків сімейного типу, соціальну підтримку сім'ї та родинних стосунків. Це на нашу думку, є одним із основних сучасних векторів освіти дітей дошкільного віку.

Наступність між стандартами прослідковуються в тому, що в основу оновленого Базового компоненту покладено традиційні для освіти дітей дошкільного віку ідеї: гуманістичної педагогіки, теорії природо-відповідності за якою у дитини треба розвивати задатки та здібності зберігаючи її природу; патріотичного і громадянського виховання, використання казки та гри у гармонійному розвитку особистості та актуальному на сучасному етапі розвитку освіти дітей дошкільного віку України, ідеї солідарної відповідальності держави, громади, родини, фахівців педагогічної освіти та інших професій.

Що стосуються нових складників Базового компоненту – це: цінності освіти дітей дошкільного віку; базові принципи реалізації стандартів освіти дітей дошкільного віку; становлення компетентностей дитини в умовах закладів освіти (чи ЗДО, чи НРЦ, чи ІРЦ). Вони всі прописані в першому розділі Державного стандарту.

До сучасних векторів відносимо умови реалізації Державного стандарту, щодо освіти дітей дошкільного віку: відповідальність сім'ї за розвиток дитини, взаємодія закладів освіти (ЗДО, НРЦ, ІРЦ) з родинами дітей як учасниками освітнього процесу; педагог/вихователь як фахівець, який стимулює процес розвитку дитини; зміст та організація освітнього процесу; універсальний дизайн у закладі освіти; наступність між дошкільною та початковою освітою в реалізації перспектив розвитку дитини; обов'язки суспільства/громади в забезпеченні доступної та якісної освіти.

У новій редакції Базового компоненту окреслено 7 цінностей освіти дітей дошкільного віку, а саме: визначення самоцінності дошкільного дитинства, його потенціалу та особливої ролі в розвитку особистості; щасливе дошкільне дитинство як передумова її повноцінного розвитку та подальшої самореалізації у житті; повага до дитини, особливостей її розвитку та індивідуального досвіду; зміцнення фізичного, психічного та соціального здоров'я дитини; цінування життя і благополуччя як уміння цінувати, дорожити, плекати, підтримувати та створювати безпечні умови для себе та інших; створення умов безпечного середовища у природному, предметному та соціальному оточенні; розвиток творчих задатків, здібностей, талантів дітей; збереження традицій національного досвіду сімейного та суспільного виховання для збагачення культурного потенціалу взаємодії між поколіннями.

Отже, чим сучасний Державний стандарт освіти дітей дошкільного віку відрізняється від попередніх? Цей документ базується на гуманістичних засадах виховання майбутнього члена суспільства. Вони викладені в таких загальнодемократичних принципах суспільного життя як: демократичність, що в цьому контексті означає дитина має право на самовираження та брати активну участь в освітньому процесі, формування засад демократичного суспільства, де кожен/кожна можуть бути почутими, мають право на самовираження та активну участь; рівний доступ до якісної освіти кожній дитині, освіти без дискримінації за будь-якими ознаками (кожна дитина незалежно від її особливостей, умов її проживання, фінансового стану родини та можливих особливостей здоров'я має право на повноцінну дошкільну освіту); забезпечення сталого розвитку України та її Європейського вибору – розглядаються Базовим компонентом як формування економічної та екологічної свідомості та відповідальності за свої дії, соціальної, екологічної та економічної свідомості, відповідальності за власні дії та їх наслідки для довкілля; міжвідомча взаємодія – співпраця закладів освіти з психологічною, соціальною та медичною службами; державно-громадське та державно-приватне партнерство в організації, керівництві й управлінні освітою дітей дошкільного віку; соціально-педагогічне партнерство громади та всіх учасників освітнього процесу – засновників закладів освіти, батьків або осіб, які їх замінюють. Керівників та працівників закладів освіти (ЗДО, НРЦ, ІРЦ), фахівців, що надають освітні послуги дітям дошкільного віку, дітям що мають ООП, інших фахівців.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція): наказ МОН України № 33 від 12.01.2021 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf. (дата звернення: 17.11.2021).
2. Базовий компонент дошкільної освіти України: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v_5-2736-12.
3. Гураш Л. В. Книга керівника дошкільного навчального закладу: довідково-методичне видання / Л. В. Гураш; упор. О. А. Копейкіна. – Харків: Торінг плюс, 2006. – С. 59–99.

4. Коменський Я. А. Вибрані педагогічні твори: в 2-х т. / Я. А. Коменський. – К.: Вища школа, 1982. – 656 с.
5. Монтессорі М. Всотуючий розум. Роль дитини у перетворенні світу / М. Монтессорі; пер. з англ. І. Дичківської, Т. І. Поніманської // Вправи у соціальній поведінці дітей за системою М. Монтессорі. – Рівне, 1999. – С. 53–57.
6. Усова О. П. Педагогіка і психологія сенсорного розвитку і виховання дошкільника / О. П. Усова // Теорія і практика сенсорного виховання в дитячому садку. – Москва, 1965. – С. 7.
7. Ушинський К. Д. Теоретичні проблеми виховання і освіти / К. Д. Ушинський // Вибрані педагогічні твори. – К., 1989. – Т. 1. – С. 100.
8. Фребель Ф. Будем жить для своїх детей / Ф. Фребель. – М.: Карапуз, 2001. – 288 с.

References

1. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity (nova redaktsiia): nakaz MON Ukrainy № 33 vid 12.01.2021 r. [Basic component of preschool education (new edition): order of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 33 of 12.01.2021]. Available at: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.
2. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 lystopada 2011 r. № 1392 [Basic component of preschool education in Ukraine: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of November 23, 2011 № 1392]. Available at: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v_5-2736-12.
3. Hurash, L. V.; Kopeikina, O. A. comp., 2006. *Knyha kerivnyka doshkilnoho navchalnoho zakladu [Book of the head of the preschool educational institution]*. Kharkiv: Toring plus.
4. Komenskyi, Ya. A. 1982. *Vybrani pedahohichni tvory: v 2-kh t. [Selected pedagogical works: in 2 volumes]*. Kyiv: Higher school.
5. Montessori, M.; Dychkivska, I. and Ponimanska, T. I. per. z anhl., 1999. *Vsotuiuchy rozum. Rol dytyny u peretvorenni svitu [Sucking mind. The role of the child in the transformation of the world]*. In: *Exercises in children's social behavior according to the Montessori system*. Rivne.
6. Usova, O. P., 1965. *Pedahohika i psykhologhiia sensornoho rozvytku i vykhovannia doshkilnyka [Pedagogy and psychology of sensory development and education of preschoolers]*. In: *Theory and practice of sensory education in kindergarten*. Moscow.
7. Ushynskiy, K. D. 1989. *Teoretychni problemy vykhovannia i osvity [Theoretical problems of upbringing and education]*. In: *Selected pedagogical works. Vol. 1*. Kyiv.
8. Frebel, F. 2001. *Budem zhyt dlia svoikh detei [We will live for our children]*. Moscow: Karapuz.

УДК 159.942:316.613.434:378.091.8-057.87(045)

АГРЕСИЯ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН У СУЧАСНОМУ СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Щербан Т.Д., Балецька Л.М.

AGGRESSION AS A PSYCHOLOGICAL PHENOMENON IN THE MODERN STUDENT ENVIRONMENT

Shcherban Tetiana, Baletska Lyudmyla

Мета дослідження - вивчення агресивної поведінки у сучасному студентському середовищі. Емпірично констатовано суттєве зростання агресивної поведінки серед

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>